

Aanmeldformulier Kennisproduct Duurzame Toegankelijkheid van gegevens (19-10-2022)

Titel

Kennisproduct Duurzame Toegankelijkheid van gegevens

Aanleiding

Gegevens (of data) spelen in toenemende mate een centrale rol in de uitvoering van overheidstaken. Ze worden gebruikt als basis voor beleidsvorming en zijn van essentieel belang voor de uitvoering van organisatieprocessen. Daarom is het des te belangrijker dat de gegevens die verwerkt worden duurzaam toegankelijk zijn. Dat wil zeggen dat de gegevens vindbaar, beschikbaar, leesbaar, betrouwbaar, interpreteerbaar en toekomstbestendig zijn.

Het vergroten van de duurzame toegankelijkheid van gegevens brengt een aantal voordelen met zich mee. Het kan een middel zijn om organisatieprocessen te optimaliseren, door bijvoorbeeld by design betrouwbaarheid en beschikbaarheid van gegevens te regelen. Op een manier die aansluit bij de uitgangspunten van privacybescherming, informatiebeveiliging en openheid. Het is daarnaast een middel om te voldoen aan wetgeving, bijvoorbeeld om gegevens en informatie te laten voldoen aan de Archiefwet en (internationale) regelgeving zoals de reeds geldende Wet hergebruik van overheidsinformatie en de aankomende *Data Governance Act*.

In de praktijk heeft duurzame toegankelijkheid van gegevens niet altijd de volledige aandacht. De voornaamste oorzaken hiervan zijn:

- Informatiebeheer richt zich traditioneel op documenten. Zowel de kennis van informatiebeheerders als het instrumentarium dat deze doelgroep ter beschikking heeft, sluiten nog onvoldoende aan op dataficering.
- Informatieprofessionals met focus op informatie enerzijds en dataprofessionals met focus op gegevens anderzijds, zijn in veel gevallen binnen organisaties van elkaar gescheiden. Structurele samenwerking tussen deze "bloedgroepen" is nog geen vanzelfsprekendheid. En ze spreken elkaars taal vaak niet.
- Er zijn nog weinig *best practices* bekend en kennis wordt beperkt gedeeld.

Status

nieuw te ontwikkelen

Doelgroep

Het kennisproduct is bedoeld voor iedereen die zich bezig houdt met duurzame toegankelijkheid van gegevens. Dit gaat om rollen die zich bezighouden met gegevens én informatie. Denk aan gegevens- en informatiebeheerders, data- en informatiearchitecten, CDO's en CIO's en hun adviseurs.

Doel

De handreiking beoogt de kennis over duurzame toegankelijkheid van gegevens te vergroten.

Type kennisproduct

handreiking

Korte beschrijving

In de praktijk is er onduidelijkheid over het onderscheid tussen gegevens en informatie. De definities zijn bekend, maar de implicaties ervan zijn niet altijd helder.

Duurzame toegankelijkheid van gegevens betekent dat de gegevens vindbaar, beschikbaar, leesbaar, interpreteerbaar, betrouwbaar en toekomstbestendig zijn. Dit hangt nauw samen met de duurzame toegankelijkheid van informatie. Door betekenis en context te geven aan gegevens ontstaat informatie. Je kan dus stellen dat informatie alleen duurzaam toegankelijk kan zijn als ook de gegevens waarop de informatie gebaseerd is duurzaam toegankelijk zijn. Het werken met gegevens heeft een ander karakter dan het werken met documenten. Dit blijkt bijvoorbeeld uit:

- De vluchtigheid van gegevens, denk bijvoorbeeld aan real-time data zoals sensordata
- Gegevens zijn de bouwsteen voor informatie. Je brengt gegevens samen tot informatie, maar je kunt informatie ook deconstrueren tot gegevens.
- Eén gegeven kan onderdeel zijn van meerdere informatieobjecten. Denk bijvoorbeeld aan persoonsgegevens.

Voor de ontwikkeling van het kennisproduct zal gekozen worden voor een iteratieve aanpak. Dit betekent dat eerst een aantal deelproducten opgeleverd zullen worden. Het gaat dan om een deelproduct met een duiding van de definities en kaders van gegevensmanagement¹ in relatie tot informatiebeheer en om een deelproduct waar in een volwassenheidsmodel wordt omschreven hoe je als organisatie een volgende stap kan zetten. Tijdens de ontwikkeling van deze deelproducten kijken we naar de uitwerking van verdere deelproducten. We verwachten dan beter zicht te hebben op het gehele veld, zodat we een weloverwogen keuze kunnen maken wat we met welke prioriteit kunnen oppakken. Deze worden dan gekoppeld aan het te ontwikkelen volwassenheidsmodel.

Gaandeweg beoordelen we of normering gewenst is.

Tijdens de ontwikkeling zal de expertgroep Gegevensmanagement van de NORA worden betrokken. Van te voren heeft er al afstemming plaats gevonden met diverse deskundigen in het domein van gegevensmanagement om te toetsen of de beoogde inhoud van het kennisproduct in lijn is met de praktijk. Er is al veel voorwerk gedaan door RDDI. Het RDDI-verkenningverslag is de basis voor de opzet van dit kennisproduct.

Outline

Het kennisproduct zal worden opgebouwd uit verschillende onderdelen. Op dit moment voorzien we de volgende onderdelen:

¹ Datamanagement is een synoniem van gegevensmanagement

1. Gesprekswijzer voor gegevens- en informatieprofessionals: Om de duurzame toegankelijkheid van gegevens te kunnen waarborgen is het belangrijk dat informatie - en gegevensbeheerders met elkaar in gesprek gaan en elkaar begrijpen. Daarom zal een gesprekswijzer worden opgeleverd die helpt het gesprek op gang te brengen, elkaars taal te spreken en handvatten te geven waar het gesprek over gevoerd kan worden. Deze gesprekswijzer zal bestaan uit de volgende onderdelen
 - a. Een vertaaltabel. Hierin worden begrippen van informatie- en gegevensbeheer naast elkaar gelegd en uitgelegd wat ze betekenen. Daarnaast zal er nog een verdiepingsslag worden gedaan waarbij uitgelegd hoe het begrip zich verhoudt tussen gegevens en informatie.
 - b. Gespreksonderwerpen. Hierin worden de gebieden aangegeven waar informatie- en gegevensbeheerders elkaar kunnen versterken en elkaars lacunes kunnen opvullen. Denk bijvoorbeeld aan gegevenskwaliteit of aan hoe je vernietiging precies toepast op gegevens.
 - c. Praatplaat. Een gesprek vraagt ook om visuele ondersteuning. Een idee is om de datalifecycle te tonen en verschillende informatiebeheeractiviteiten daaraan te koppelen. Zo kunnen informatie - en gegevensbeheerders zien welke activiteiten bij elkaar komen of elkaar kunnen versterken.
2. Volwassenheidsmodel op het gebied van duurzame toegankelijkheid van gegevens: Hierin worden verschillende stadia benoemd die je als organisatie kunt doorlopen. Met daaraan gekoppeld criteria voor het maken van de volgende stap in dat volwassenheidsmodel. Hiermee maken we het meetbaar.
3. Best practices: We willen niet alleen een theoretisch kader bieden, maar vooral praktische handvatten bieden. Daarom kijken we naar *best practices* bij verschillende organisaties. Voorbeelden die laten zien op welke manier andere organisaties invulling hebben gegeven aan duurzame toegankelijkheid van gegevens.

Relaties met andere kennisproducten

NA:

DUTO-Raamwerk – Het raamwerk is zowel van toepassing op informatie als gegevens. Het raamwerk kan dus zowel gebruikt worden voor de inrichting van een DMS als voor een register voor gegevens.

MDTO – Metagegevens zijn de gegevens over gegevens.

Handreiking Waardering en Selectie (in ontwikkeling) – Voor vraagstukken met betrekking tot de waardering en selectie van gegevens. Denk bijvoorbeeld aan het vernietigen en duurzaam bewaren van gegevens.

Handreiking archiveren in de informatieketen (in ontwikkeling) – Aan de basis van ketens staat de uitwisseling van gegevens en informatie. Vraagstukken rond duurzame toegankelijkheid van gegevens spelen daarom ook een grote rol binnen ketens. Denk bijvoorbeeld aan het garanderen van betrouwbare gegevens door een hele keten heen of het bepalen van eigenaarschap van die gegevens.

Handreiking hergebruik van informatie (te ontwikkelen) – Hier ligt een relatie met het omgaan met linked open data.

Extern:

NORA-thema Gegevensmanagement

GEMMA Gegevenslandschap - Architectuur duurzaam toegankelijk informatiebeheer

NL DIGITAAL: Interbestuurlijke Datastrategie Nederland

Consultatie

Welke groepen zijn/worden geconsulteerd tijdens de ontwikkeling?
redactiegroep extern

Openbare review

geen openbare review

Praktijkcasussen

Het kennisproduct wordt niet aan de hand van één specifieke praktijkcasus getoetst. Er vindt doorlopende afstemming plaats met deskundigen die vanuit hun eigen praktijkervaring feedback geven. Ook in de projectorganisatie zijn ervaringsdeskundigen vertegenwoordigd.